

Manøvrer, navnlig fra preussiske Arkiver. Det afgørende er, at ikke blot Manderström, men ogsaa Kong Karl stillede sig absolut afvisende til disse Antydninger. Forøvrigt er det ikke altid klart, hvad der egentlig sigtes mod: En Deling af den danske Helstat 3: Slesvigs Deling eller en Deling af Kongeriget Danmark. Det Materiale, Fremstillingen bygger paa, er væsentlig tysk, men Sagen har selvsagt ogsaa en anden Side: De øvrige Stormagters Holdning til Tanken. Napoleon III var absolut ikke afvisende, og hans Drøftelser med Dronning Victorias Ministre kan vi nogenlunde følge i engelske Arkiver; hvad der derimod foregik mellem Paris og Berlin har vi tilsyneladende kun Rygter og Antydninger om¹. For Resten vrimlede det med den Slags Projekter i Samtiden; der taltes f. Eks. ogsaa om en Deling af Skandinavien mellem Preussen og Rusland og en Udvidelse af Frankrig til Rhinen med Indlemmelsen af Hannover og Mecklenburg i Preussen².

Som ovenfor omtalt blev den svenske Neutralitetspolitik i Aarenes Løb mere og mere passiv, men navnlig Manderström opgav aldrig sine Bestræbelser for, at Sverige skulde være med i Magternes Raad og lade sin Stemme lyde i den europæiske Koncert, navnlig i det dansk-tyske, men ogsaa i det polske Spørgsmaal. Det er Mindelser fra Storhedstiden. Men derved kom der stadig, trods den fortsatte Fred, en vis Bevægelighed og Handlelyst over svensk Udenrigspolitik, saa den stadig tiltrækker sig Historikernes Interesse.

Erik Møller.

Med opdyrkningen af den økonomiske historie er den række af bidiscipliner, der er historikerens stadige plage, blevet endnu længere. En vigtig plads indtager her bogholderiets historie. Hverken for Danmarks eller udlandets vedkommende foreligger der imidlertid en tilfredsstillende litteratur om dette emne, og der kan derfor være grund til at henlede opmærksomheden på den svenske bogholderiekspert Nils Västhagens værk *Inkomst- och utgiftsbegreppen i förvaltningsbokföring och affärsbokföring* (Lund 1950. 669 sider).

V.s fremstilling koncentrerer sig om de problemer, der knytter sig til indkomst- og udgiftsbegreberne i moderne bogholderi, og det er således især for samtidshistorien, den har værdi. Men også for studiet af tidligere tidsrum påkalder bogen dog interesse. Navnlig gælder dette del I, som behandler forvaltningsbogføringens

¹ Se min Afhandling i «Scandia» XXII.

² Aus dem Leben Th. v. Bernhards II, 14.

grundprincipper (en tilsvarende behandling for forretningsbogføringens vedkommende gives ikke). Der foretages her indledningsvis en udredning af forretnings- og forvaltningsbogføringens forskellige formål, og endvidere gives der en terminologisk oversigt. Hertil føjes eksempler på nordisk forvaltningsbogholderis historiske udvikling, hvorunder V. behandler Malmö byregnskaber fra 1517 indtil nutiden, Göteborgs tilsvarende fra 1625 og Stockholms fra 1431. Endelig omtales også her den svenske rigsbogføring (rikshuvudböckerna), hvis tidligste bevarede regnskab er fra 1573. For udlandets vedkommende behandles, men dog langt mindre indgående, forvaltningsbogføringens historiske udvikling i U.S.A. og Tyskland (kameralistikken). Også værkets del II, der giver en analyse af forvaltningsbogholderiets indkomst- og udgiftsbegreber, har historisk udgangspunkt (især kap. X og XI). Dette er derimod ikke tilfældet med del III, som giver en tilsvarende analyse for forretningsbogføringens vedkommende.

Ifølge sin hensigt kan V.s værk kun på enkelte punkter være til nytte for historikeren. Det ville være i høj grad ønskeligt, om V. eller en af hans fagfæller kunne påtage sig udarbejdelsen af en håndbog i forvaltnings- og forretningsbogholderiets historie, helst på skandinavisk basis og med international baggrund. At dette er en meget omfattende opgave, ved enhver, der har beskæftiget sig med regnskabsmateriale. Men bogen er hårdt savnet.

Svend Ellehøj.

I de af Gesellschaft für schleswig-holsteinische Geschichte udgivne Quellen und Forschungen zur Geschichte Schleswig-Holsteins (bd. 29, 1954) har en ung slesvig-holstensk historiker Georg Reinhardt fået offentliggjort en undersøgelse *Preussen im Spiegel der öffentlichen Meinung Schleswig-Holsteins 1866—1870*, for hvilken han har erhvervet doktorgraden i Kiel. Undersøgelsen bygger på en gennemgang af noget utrykt materiale, samtidige aviser og flyveskrifter og i øvrigt, så vidt skønnes, et fyldestgørende kendskab til senere litteratur om det omhandlede tidsrum. Disse år, der omfatter hertugdømmernes erobring — på tysk »Befreiung« eller »Lostrennung« — det preussisk-østrigske fællesstyre, krigen mellem Preussen og Østrig, hertugdømmernes anneksion og frem til den fransk-tyske krig — er i sig selv af så stor interesse, at man gerne giver sig i lag med læsningen af hvert nyt bidrag til belysning af det.

Reinhardts arbejde virker dog i fremstillingen noget umodent